

مروری بر حسابداری محیط زیست و تفاوت آن با حسابداری سنتی

فاطمه برقی

دانشجوی کارشناسی ارشد حسابداری، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران. (نویسنده مسئول).

barghifateme431@gmail.com

دکتر حبیب اله نخعی

استادیار گروه حسابداری، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران.

habibollahnakhaei@yahoo.com

چکیده

هدف این پژوهش مروری بر حسابداری محیط زیست و تفاوت آن با حسابداری سنتی می باشد. یکی از زیرمجموعه های حسابداری در طول سال های گذشته حسابداری محیط زیست است که توسعه پیدا کرده. حسابداری محیط زیست (سبز) عبارت است از مجموعه فعالیت هایی است که موجب افزایش توان سیستم های حسابداری در جهت شناسایی، ثبت و گزارشگری آثار ناشی از تخریب و آلودگی زیست محیطی میشود. ابتدا به معرفی، تاریخچه حسابداری محیط زیست (سبز) پرداخته می شود و سپس ابعاد، اهداف، دلایل سودمندی، فرم ها و کاربرد های آن، چارچوب، مزایا و در آخر هم به تفاوت حسابداری سبز با حسابداری سنتی می پردازیم.

واژگان کلیدی: حسابداری محیط زیست (سبز)، آلودگی، حسابداری سنتی.

مقدمه

با رشد روز افزون کارخانه ها و آلاینده ها حسابداری باید نقش خود را در جلوگیری یا حداقل، کاهش زیان های وارده به طبیعت ایفا کند که این امر در شاخه جدیدی در حسابداری تحت عنوان حسابداری محیط زیست ظهور و بروز پیدا میکند (مهربان پور و همکاران، ۱۳۹۵). امروزه مسئله حفاظت از محیط زیست به عنوان یکی از مهمترین مسائل جامعه بشری مطرح شده است. نکته حائز اهمیت این است که حفظ محیط زیست محدود به مرزهای سیاسی و جغرافیایی نیست. با نگرش سیستمی، مسئله حفظ محیط زیست نیازمند یک سیستم مدیریت زیست محیطی است که به صورت یکپارچه با سایر سیستم های مدیریتی به اجرا درآید. سیستم اطلاعات حسابداری به عنوان جزء مهمی از سیستم اطلاعات مدیریت میتواند نقش بسزایی در کمک به حفاظت از محیط زیست از سوی شرکتهای تولیدی آلاینده برعهده بگیرد (صراف و امیری پاکدهی، ۱۳۹۷). امروزه مسئله آلودگی محیط زیست از اهمیت ویژه ای برخوردار شده و ابعاد جهانی یافته است. لذا در سال های اخیر به عملکرد زیست محیطی شرکتهای توجه فراوانی شده است (حجازی و اسلامی، ۱۳۹۵). منافع ذینفعان درون سازمانی و برون سازمانی شرکتهای به عملکرد زیست محیطی آنان وابسته است. به عنوان مثال کارکنان شرکت، گروهی از ذینفعان درون سازمانی هستند. اگر محیطی که این کارکنان در آن فعالیت می کنند آلوده باشد، به سلامت آنان آسیب های جبران ناپذیری وارد می شود. ذینفعان برون سازمانی نیز عمدتاً شامل سهامداران، مشتریان، عرضه کنندگان و عموم افراد جامعه هستند که تحت تاثیر آلودگی های محیطی قرار دارند. با توجه به این امر حسابداران باید در خصوص مسائل زیست محیطی حساس باشند (حجازی و قنبری، ۱۳۹۰). اثرات یک شرکت بر محیط پیرامون آن، برای شرکت و حتی جامعه، پیامدهای مالی به دنبال داشته و باید به گونهای مناسب مدیریت شود. اطلاعات محیط

زیست ممکن است مالی یا غیرمالی باشد. درحال حاضر، حسابداران در حال تلاش برای تبدیل اطلاعات کیفی به اطلاعات کمی هستند و علاوه بر آن اطلاعات غیرمالی در مورد عملکرد اقتصادی، اجتماعی و محیط زیست، درک مسئولیتهای مدیریتی را به ذینفعان افزایش میدهد (طالب نیا و همکاران، ۱۴۰۰). واحدهای تجاری وظیفه پالایش آلاینده ها از جمله گازهای سمی، پرخطر و گرم را بر عهده گرفته که این امر لزوم توجه به عوامل چندگانه مالی و غیرمالی برای تجزیه و تحلیل آثار محیطی. این عوامل عبارتند از: علوم زیست محیطی، قوانین و مقررات زیست محیطی، امور مالی^۱ و مدیریت مخاطره^۲، رویه های مدیریتی و سیستم های کنترلی (غفاری، ۱۳۸۸).

معرفی حسابداری محیط زیست

محیط زیست به معنای تمام اجسامی است که اطراف ما را احاطه کرده است. اما معنای این واژه، آنگونه که در کتابهای اکولوژی آمده، عبارت از پدیده پیچیده و درهم تنیده ای است که شامل محیط های اجتماعی، بیولوژیکی و فیزیکی است به علاوه، زاکس^۳، واژه را از یک طرف معطوف به میزان عملکرد محیط زیست منابع طبیعی و از طرف دیگر، معطوف به کیفیت محیط زیست میداند که عاملی مهم در کیفیت زندگی است (دارابی و اکبری، ۱۳۹۴). حسابداری محیط زیست در بر گیرنده مجموعه قواعدی است که موجب بهبود توان سیستم حسابداری برای شناسایی، ثبت و گزارشگری آثار ناشی از تخریب و آلودگی محیط زیست می شود. حسابداری محیط زیست مبتنی بر تلفیق محیط زیست به عنوان یک منبع سرمایه و در نظر گرفتن هزینه ای زیست محیطی به عنوان یکی از هزینه های قابل قبول در فرآیندهای اقتصادی و محاسباتی میباشد (مهربان پور و همکاران، ۱۳۹۵).

در ادامه به تعاریف متفاوتی پرداخته می شود. حسابداری محیط زیست به معنای شناسایی و گزارشگری هزینه های خاص زیست محیطی میباشد. حسابداری محیط زیست فراتر از حسابداری هزینه ها و منافع زیست محیطی میباشد که شامل حسابداری همه هزینه ها و منافع ناشی از تغییر در محصولات یا فرآیندهای شرکت (همچنین شامل تغییر در تاثیرات زیست محیطی) میباشد (چاوهان^۴، ۲۰۰۵).

حسابداری زیست محیطی رشته ای است که استفاده از منابع را شناسایی می کند، هزینه های تأثیر اقتصادی یک شرکت یا ملی بر محیط زیست را اندازه گیری می کند و مخابره می کند. هزینه ها شامل هزینه های پاکسازی یا اصلاح مکان های آلوده، جریمه های زیست محیطی، جریمه ها و مالیات ها، خرید فناوری های پیشگیری از آلودگی و هزینه های مدیریت زباله است. یک سیستم حسابداری زیست محیطی از حسابداری متعارف و حسابداری زیست محیطی متمایز از محیط زیست تشکیل شده است (حسین^۵، حلیم^۶ و بهویان^۷، ۱۳۹۴).

¹ Finance
² Risk Management
³ Zacks
⁴ Chauhan
⁵ Hussain
⁶ Halim
⁷ Bhuiyan

تاریخچه حسابداری محیط زیست^۱

وقوع فجایع زیست محیطی در دهه ۱۹۶۰ باعث شد تا ملت ها بیشتر به اثرات فعالیتهای بشری بر محیط زیست توجه کنند. در این راستا مطالبی در مورد رابطه بین فعالیتهای تجاری و اثرات منفی آن بر محیط زیست منتشر شد (بارتلموس^۲، ۱۹۹۹).

از اواسط دهه هفتاد میلادی شرکتهای صنعتی با مفهوم گزارشگری بدهیهای زیست محیطی روبرو شدند شرکتهای یاد شده نخست تمایلی به افشای زیانهای وارده به محیط زیست در صورتهای مالی خود نداشتند اما بر اثر مرور زمان و افزایش میزان خسارتها شرکتهای ناگزیر به رعایت این مسائل شدند.

در سال ۱۹۷۵ هیئت تدوین استانداردهای حسابداری نشریه شماره ۱ را تحت عنوان حسابداری رویدادهای احتمالی، جهت کمک به شناسایی این وضعیت منتشر کرد که مبنایست خسارتهای احتمالی به محیط زیست در صورت محتمل بودن وقوع و قابل برآورد بودن مبلغ زیان در صورتهای مالی گزارش شود. بدهیهای جبران خسارتهای وارده به محیط زیست به عنوان زیان احتمالی شناسایی میشد اما به دلیل مشکلات آینده که در برآورد میزان این زیانها داشت، شرکتهای و صنایع مختلف رویه های متفاوتی را جهت برآورد این زیانها به کار میبردند، به طوری که هیچ شرکتی به درستی از رهنمود مزبور پیروی نمیکرد. بنابر این نیاز به اصلاح و تدوین رهنمود جدیدی احساس میشد. در سال ۱۹۷۶ تفسیر شماره ۶۱ توسط هیئت تدوین استانداردهای حسابداری تحت عنوان برآورد مبلغ یک زیان منتشر شد ولی هیچگونه اظهارنظری در مورد به تاخیر انداختن ثبت هزینه های زیست محیطی نکرد (طالب نیا، صارمی نیا و جعفر پور؛ ۱۴۰۰).

تئو^۳ و همکاران (۲۰۱۶) مطالعه ای راجع به افشای محیط زیست و عملکرد مالی شرکتهای ثبت شده در سنگاپور انجام دادند که نتایج نشان داد افشای اطلاعات محیط زیست به طور کلی بر عملکرد مالی شرکتهای تاثیر میگذارد بنابراین، بین سطح افشای محیط زیست و عملکرد مالی ارتباط معنی دار و مثبتی وجود دارد، که نشان میدهد شرکتهایی که عملکرد مالی بهتری را دارند، افشای اطلاعات محیط زیستی را بیشتر داشتند (طالب نیا، صارمی نیا و جعفر پور، ۱۴۰۰).

جدول (۱): بررسی روند تحول حسابداری زیست محیطی

دوره زمانی	شرح
دهه ۱۹۷۰ میلادی	توصیفی همراه با اجرای مدلهای هنجاری
۱۹۸۱-۱۹۹۰ میلادی	بحث پیرامون نقش حسابداری در افشا اطلاعات فعالیتهای زیست محیطی
۱۹۹۱-۱۹۹۵ میلادی	انجام حسابداری زیست محیطی، افشای اطلاعات محیطی و آغاز حسابرسی محیطی
از ۱۹۹۶ به بعد	نقش حسابداری محیطی علاوه بر استانداردهای نظم دهنده به صورت برجسته تر اندازه گیری عملکرد محیطی است.

ابعاد حسابداری محیط زیست

حسابداری محیط زیست واژه گسترده ای است که در زمینه های مختلفی به کار می رود از جمله:

۱. ارزیابی و افشا اطلاعات مالی زیست محیطی در زمینه گزارشگری و حسابداری مالی.
۲. ارزیابی و استفاده از اطلاعات پولی و فیزیکی زیست محیطی در زمینه حسابداری مدیریت محیط زیست.
۳. برآورد اثرات و هزینه های محیط خارجی که اغلب حسابداری بهای کامل^۴ خوانده می شود.

¹ Green - Environmental Accounting

² Bartelmus

³ Theo

⁴ Full price accounting

۴. در سطح سازمان، حسابداری محیط زیست علاوه بر حسابداری مالی، در حسابداری مدیریت نیز کاربرد دارد (حجازی و قنبری، ۱۳۹۰).

اهداف حسابداری محیط زیست

در راستای اهداف حسابداری محیط زیست محیطی میتوان به موارد زیر اشاره نمود:

الف) تعیین فرصتهای زیست محیطی و محدود کردن هزینه های اضافی که فاقد ارزش افزوده هستند.

ب) برآورد و محاسبه هزینه های محیط زیستی شرکتها و گنجاندن آن در سربار کارخانه.

ج) مشخص کردن فرصتهای محیط زیستی برای ایجاد سود خالص.

د) ایجاد و نگهداری یک سیستم اطلاعاتی زیست محیطی برای ارتقای مدیریت عملیاتی.

ه) تعیین هزینه ها و بازده آتی ناشی از پیاده سازی سیستم اطلاعات مدیریت محیط زیست.

و) کمک به طراحی یک فرایند تولیدی کالاها و خدمات سازگار با محیط زیست (مهربان پور و همکاران، ۱۳۹۵).

هدف دیگر، فراهم کردن اطلاعاتی است که برای ارزیابی عملکرد، تصمیم گیری، کنترل و گزارشگری بتواند به مدیران یاری رساند (ابراهیمی، ۱۳۹۲).

هزینه های مرتبط با محیط زیست

۱. هزینه های حفاظت از محیط زیست: شامل آن دسته از هزینه هایی است که یک سازمان در ارتباط با پاکسازی و بهبود وضعیت فعلی محیط زیست متحمل می شود. برای مثال هزینه های مرتبط با طراحی محصولات سازگار با محیط زیست و یا اصلاح و حفظ محیط زیست در این دسته قرار میگیرند.

۲. هزینه های ناشی از زیان های وارده به محیط زیست: هزینه هایی که یک شرکت به واسطه زیان های وارده به محیط زیست که اغلب ناشی از رویدادهای گذشته همچون جرایم مرتبط با نقض قراردادهای زیست محیطی میباشد، متحمل می گردد (صراف و پاکدهی، ۱۳۹۷).

دلایل سودمندی حسابداری محیط زیست

شرکتهای تولیدی و خدماتی، انواع مختلفی از هزینه ها را متحمل میشوند. هزینه های زیست محیطی نیز یکی از این هزینه ها است. عملکرد زیست محیطی، یکی از عوامل بسیار مهم در ارزیابی موفقیت شرکت است (طالب نیا، صارمی نیا و جعفر پور، ۱۴۰۰).

مخارج زیست محیطی و عملکرد آن توجه مدیران را به دلایل زیر به خود جلب کرده است:

۱. بسیاری از مخارج عمده زیست محیطی میتواند در نتیجه تصمیمات تجاری به طور عمده ای کاهش یابد یا حذف شود.
۲. مخارج زیست محیطی ممکن است در حساب سربار به صورت مبهم باشد یا اصلاً در نظر گرفته نشده باشد.
۳. بسیاری از مخارج زیست محیطی میتواند به وسیله کسب درآمد از فروش محصولات فرعی بی مصرف یا دریافت گواهی تکنولوژی سبز حذف شود.
۴. مدیریت بهتر مخارج زیست محیطی، میتواند توسعه عملکرد زیست محیطی و مزایای عمده ای جهت سلامت بشر و از سوی دیگر موفقیت واحد تجاری را به همراه داشته باشد.

۵. درک مخارج زیست محیطی و عملکرد فرآیند تولید محصول می تواند باعث هزینه یابی دقیقتر و قیمت گذاری صحیح تر محصولات شود و میتواند به شرکتهای کمک کند تا طراحی های فرآیند تولید کالاها و خدمات خود را با تأکید هرچه بیشتر بر روی مسائل زیست محیطی انجام دهند.
۶. از جنبه رقابتی، کالاها و خدماتی که موارد زیست محیطی در آن رعایت شده باشد میتواند ترجیح داشته باشد.
۷. حسابداری محیط زیست و عملکرد زیست محیطی میتواند توسعه یک شرکت و عملیات آن را از جنبه سیستم مدیریت محیط زیست حمایت کند (ملانظری، ۱۳۸۲).

فرم های حسابداری زیست محیطی

۱. حسابداری مدیریت محیطی^۱ (EMA): حسابداری مدیریت با تمرکز ویژه بر اطلاعات جریان مواد و انرژی و اطلاعات هزینه های زیست محیطی. این نوع حسابداری را می توان در زیر سیستم های زیر طبقه بندی کرد: بخش حسابداری محیطی: این یک ابزار حسابداری محیطی داخلی برای انتخاب یک فعالیت سرمایه گذاری یا یک پروژه مرتبط با حفاظت از محیط زیست از بین کلیه فرآیندهای عملیات و ارزیابی اثرات زیست محیطی برای یک دوره معین است.
- حسابداری محیطی شرکتی: این ابزاری است برای اطلاع عموم از اطلاعات مرتبط گردآوری شده مطابق با حسابداری محیطی.
۲. حسابداری مالی محیطی^۲ (EFA): حسابداری مالی با تمرکز ویژه بر گزارش هزینه های تعهدات زیست محیطی و سایر هزینه های زیست محیطی قابل توجه.
۳. حسابداری ملی محیط زیست^۳ (ENA): حسابداری سطح ملی با تمرکز ویژه بر ذخایر و جریان منابع طبیعی، هزینه های زیست محیطی و هزینه های خارجی و غیره. نیاز به حسابداری زیست محیطی در سطح شرکت: کمک می کند تا بدانیم آیا شرکت مسئولیت های خود را در قبال محیط زیست انجام داده است یا خیر. اساساً یک شرکت باید مسئولیت های زیست محیطی زیر را انجام دهد (چاوهران، ۲۰۰۵).

کاربرد حسابداری محیط زیست

این شاخه از حسابداری در سطح اقتصاد خرد و کلان مورد استفاده قرار میگیرد. در سطح اقتصاد خرد و کلان مورد استفاده قرار میگیرد. در سطح اقتصاد خرد (واحد تجاری)، حسابداری محیط زیست میتواند در حسابداری مالی و حسابداری مدیریت مورد استفاده قرار گیرد (خانقاهی و خلیلی، ۱۳۹۰).

حسابداری مالی که از طریق آن واحد تجاری اطلاعات حسابداری فعالیتهای اقتصادی خود را به استفاده کنندگان برون سازمانی گزارش میکند، الزاماتی را جهت افشای بدهیها و هزینه های زیست محیطی مقرر کرده است. حسابداری زیست محیطی در زمینه حسابداری مدیریت نیز خدماتی را به مدیران واحدهای تجاری ارائه میکند. مدیریت میتواند در برخی از تصمیمات داخلی خود به شرح زیر، از اطلاعات حاصل از حسابداری زیست محیطی استفاده نماید:

هزینه یابی، سرمایه گذاری در داراییهای فیزیکی، برنامه ریزی استراتژیک (شاه ویسی و سلیمانیان، ۱۳۸۶).

¹ Environmental management accounting

² Environmental financial accounting

³ Environmental National Accounting

در سطح اقتصاد کلان، از حسابداری محیط زیست به منظور انجام محاسبات مربوط به هزینه منابع زیر زمینی و جریانهای حاصل از این منابع استفاده می شود. انواع حسابداری زیست محیطی شامل: حسابداری درآمد ملی، حسابداری مالی و حسابداری مدیریت. سیستمهای تولید به روز با پیچیدگی و گستردگی بیشتر، امر تصمیم گیری را برای مدیران دشوارتر مینماید. استفاده از اطلاعات زیست محیطی فراهم باعث اتخاذ تصمیمات مطلوب در کلیه سطوح سازمان میشود، حسابداری مدیریت زیست محیطی میتواند در مواردی چون هزینه یابی، انجام سرمایه گذاری و برنامه ریزی استراتژیک سازمان کاربرد داشته باشد (طالب نیا، صارمی نیا و جعفر پور، ۱۴۰۰).

چارچوب حسابداری محیط زیست

چارچوب حسابداری زیست محیطی همچنان در حال توسعه است، چنین چارچوبی در تدوین استانداردهای گزارشگری و حسابداری مشارکت می نماید. در چارچوب تأکید بر صلاحیت عمومی در مناطق محدوده تنظیم مقررات میباشد، بر این اساس می توان موارد مورد تأکید این چارچوب را به صورت ذیل بیان نمود:

- افزایش آگاهی از موضوعات زیست محیطی.
- ارائه رهنمودی برای کمک به شناسایی موضوعات زیست محیطی و ارزیابی و گزارشگری موضوعات مزبور.
- ارائه برنامه های آموزشی از طریق تمرکز بر رشته های مرتبط با موضوعات زیست محیطی و رفتار حسابداری آنها.
- ارائه رویه های حسابداری محیطی، همراه با توصیه هایی درباره بهترین نحوه برخورد (غفاری، ۱۳۸۸).

مزایا حسابداری محیط زیست

الف) سیستم مناسب حسابداری محیط زیست، معیار حمایت کننده برای دستیابی به توسعه پایدار است که تا اندازه ای ابزار مهمی برای اندازه گیری، کنترل و تصمیم گیری میباشد.

ب) مخارج زیست محیطی چه هزینه سرمایه ای و چه جاری، به طور چشمگیری روز به روز افزایش مییابد.

ج) مدیریت نیاز به اطلاعات مالی درباره مخارج زیست محیطی دارد.

د) برنامه ریزی هزینه های اساسی نیاز به اطلاعات مالی دارد. هزینه های محیط زیست ممکن است در حسابهای سربار پنهان شوند و یا به گونه ای نادیده گرفته شوند.

ه) نیاز استفاده کنندگان به اطلاعات مالی در زمینه عملکرد زیست محیطی سازمان های مختلف رو به افزایش است.

و) بسیاری از فعالیتهای زیست محیطی کمی است، ماهیت مالی دارند و بنابراین تاثیر بسزایی بر هزینه ها، داراییها و بدهی های سازمانها دارند.

ز) خطرات زیست محیطی ممکن است منجر به بدهی های زیست محیطی هنگفتی شود و متعاقباً سازمان یا واحد تجاری ممکن است متحمل هزینه های زیادی شود که به طور جدی بر موقعیت نقدینگی و مالی آن اثر میگذارد (ملکیان، سلمانی، ۱۳۹۲).

تفاوت حسابداری سنتی با حسابداری محیط زیست

هدف سیستم حسابداری سنتی که کسب سود و حداکثرسازی ارزش یک شرکت (تمرکز سرمایه) می باشد، با هدف گزارشگری زیست محیطی سازگار نیست. محیط زیست همانند یک کالای عمومی، متعلق به تمام افراد یک جامعه بوده و لذا هیچ کس نمیتواند ادعای مالکیت انحصاری بر آن را داشته باشد. در سیستم حسابداری سنتی تنها آن دسته از هزینه ها مورد شناسایی قرار میگیرند که دارای منافع اقتصادی ملموس باشند. از آنجایی که هزینه های زیست محیطی

منجر به تملک داراییهای مشخصی نمی گردند، لذا در حسابداری سنتی اندازه گیری و گزارشگری آنها با ابهام روبرو است. هزینه های مرتبط با محیط زیست به واسطه بهبود شرایط محیطی منفی را برای شرکت و جامعه در پی خواهد داشت. اندازه گیری و گزارشگری میزان این منافع در صورتهای مالی به واسطه ناکارآمدی سیستم حسابداری سنتی امری ناممکن است. هر چند این منافع قابل تقویم به ریال نیست، اما به واسطه اهمیت برای جامعه (تحت عنوان صنعت سبز) باعث افزایش ارزش سهام شرکت در بازارهای بورس میگردد. شرکتهای به واسطه دشواری اندازه گیری نتایج حاصل از هزینه های زیست محیطی، تنها اقدام به افشاء هزینه های زیست محیطی آن هم در یادداشتهای پیوست صورتهای مالی مینمایند. لذا به دلیل عدم گزارش منافع حاصله افشای مناسب با مشکل مواجه میگردد. در سیستم حسابداری سنتی کسب سود به هر طریقی و هر قیمتی مجاز میباشد. به عبارت دیگر در این سیستم انجام اقداماتی همچون قطع بی رویه درختان، تخریب زیستگاه های طبیعی و آلودگی هوا در فرایند کسب سود بلامانع است. مسئله فوق باعث تضاد بین نگرش سیستم حسابداری سنتی و نگرش حسابداری محیط زیست میگردد (طالب نیا، صارمی نیا و جعفر پور، ۱۴۰۰).

در حسابداری سنتی، تنها بر سودآوری (بدون در نظر گرفتن منابع طبیعی و محیط زیست) توجه می شود و دغدغه اصلی، رسیدن به طرح تجاری و اهداف آن است. در واقع حقیقت، حسابداری سنتی برای تأثیر انسان بر محیط طراحی نشده است و برای حسابداری محیط زیست مناسب نیست. اما در حسابداری سبز، محیط زیست به عنوان یک منبع سرمایه در نظر گرفته می شود و هزینه های محیط زیست نیز به عنوان یکی از هزینه های قابل قبول در فرایندهای اقتصادی و محاسباتی محسوب می شود.

حسابداری مرسوم (سنتی) بر شناخت، اندازه گیری و گزارش رویدادهای اقتصادی یک واحد تجاری تأکید دارد و تأثیرات متقابل آن واحد تجاری بر محیط پیرامونش را بررسی نمی کند. پس می توان گفت که حسابداری سنتی در خصوص مسائلی از جمله محیط زیست، سرمایه های فکری، منابع انسانی بی تفاوت است و اینجاست که حسابداری سبز به کار می آید.

نتیجه گیری

امروزه مسئله حفاظت از محیط زیست به عنوان یکی از مهمترین مسائل جامعه بشری مطرح شده است. آلودگی محیط زیست به عنوان یکی از مهمترین معضلات جامعه بشری امروز می باشد. این موضوع، لزوم به کارگیری حسابداری محیط زیست را به عنوان تلاشی در جهت حفاظت از محیط زیست توجیه می کند. حسابداری محیط زیست (سبز) موجب افزایش توان سیستم های حسابداری، جهت شناسایی، ثبت و گزارشگری آثار ناشی از تخریب و آلودگی زیست محیطی میشود. وقوع فجایع زیست محیطی باعث شد تا ملت ها بیشتر به اثرات فعالیتهای بشری بر محیط زیست توجه کنند و بررسی روند تحول در جدول نشان داده شده است. ابعاد آن مواردی بود که در متن گفته شد و هدف حسابداری محیط زیست فراهم کردن اطلاعاتی است که برای ارزیابی عملکرد، تصمیم گیری، کنترل و گزارشگری بتواند به مدیران یاری رساند. در ادامه هزینه های مرتبط با حسابداری محیط زیست که شامل هزینه های حفاظت از محیط زیست، هزینه های ناشی از زیان های وارده به محیط زیست پرداخته شد و رسیدیم به اینکه چرا حسابداری محیط زیست سودمند است و دلایل را مطرح کردیم. فرم های حسابداری محیط زیست مطرح گردید و کاربرد های آن در دو سطح اقتصاد خرد و کلان، در سطح اقتصاد خرد (واحد تجاری)، حسابداری محیط زیست میتواند در حسابداری مالی و حسابداری مدیریت مورد استفاده قرار گیرد و در سطح اقتصاد کلان از حسابداری محیط زیست به منظور انجام محاسبات مربوط به هزینه منابع زیر زمینی و جریانهای حاصل از این منابع استفاده می شود. چارچوب حسابداری زیست محیطی همچنان در حال

توسعه است که شامل مواردی بود که مطرح گردید و مزایای حسابداری محیط زیست را مطرح کردیم و در انتها به تفاوت حسابداری محیط زیست با حسابداری سنتی پرداختیم که در حسابداری سنتی، تنها بر سودآوری (بدون در نظر گرفتن منابع طبیعی و محیط زیست) توجه می‌شود و دغدغه اصلی، رسیدن به طرح تجاری و اهداف آن است. در واقع حقیقت، حسابداری سنتی برای تأثیر انسان بر محیط طراحی نشده است و برای حسابداری محیط زیست مناسب نیست. اما در حسابداری سبز، محیط زیست به عنوان یک منبع سرمایه در نظر گرفته می‌شود و هزینه‌های محیط زیست نیز به عنوان یکی از هزینه‌های قابل قبول در فرایندهای اقتصادی و محاسباتی محسوب می‌شود. حسابداری مرسوم (سنتی) بر شناخت، اندازه‌گیری و گزارش رویدادهای اقتصادی یک واحد تجاری تأکید دارد و تأثیرات متقابل آن واحد تجاری بر محیط پیرامونش را بررسی نمی‌کند. پس می‌توان گفت که حسابداری سنتی در خصوص مسائلی از جمله محیط زیست، سرمایه‌های فکری، منابع انسانی بی تفاوت است و اینجاست که حسابداری سبز به کار می‌آید.

منابع

- ✓ ابراهیمی، مجتبی، (۱۳۹۲)، حسابداری محیط زیست، اولین کنفرانس منطقهای کاربرد حسابداری و مدیریت مالی در مسائل اقتصادی و اجتماعی، صص ۱-۱۵.
- ✓ حجازی، رضوان، اسلامی، کیمیا، (۱۳۹۵)، حسابداری محیط زیست با تأکید بر مدیریت پسماندهای خشک شهری، حسابداری مدیریت، دوره ۹، شماره ۳۰، صص ۲۱-۳۸.
- ✓ حجازی، رضوان، قنبری، یوسف، (۱۳۹۰)، مقدمه‌ای بر حسابداری مدیریت زیست محیطی، حسابداری و منافع اجتماعی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۱۲۹-۱۵۰.
- ✓ غفاری، اسماعیل، (۱۳۸۸)، گزارشگری محیط زیست و استراتژی تجاری، انسان و محیط زیست، دوره ۷، شماره ۱، صص ۷۰-۷۹.
- ✓ شاه ویسی، فرهاد، سلیمانیان، محمد، (۱۳۸۶)، حسابداری محیط زیست: هزینه‌ها و کاربردها در تصمیم‌گیری، مجله حسابداری، شماره ۱۸۵، صص ۱-۱۹.
- ✓ صراف، فاطمه، امیری پاکدهی، پژمان، (۱۳۹۷)، حسابداری اجتماعی و زیست محیطی، کنفرانس ملی اندیشه‌های نوین و خلاق در مدیریت، حسابداری، مطالعات حقوقی و اجتماعی.
- ✓ طالب نیا، قدرت اله، صارمی نیا، مهسا، جعفرپور، هومن، (۱۴۰۰)، مروری بر حسابداری محیط زیست، مطالعات حسابداری و حسابرسی، دوره ۱۰، شماره ۳۹، صص ۳۵-۵۴.
- ✓ ملانظری، مهناز، (۱۳۸۲)، حسابداری مدیریت محیط زیست، پژوهشنامه علوم انسانی و اجتماعی، دوره ۳، شماره ۸، صص ۱-۱۵.
- ✓ مهربان پور، محمدرضا، جندقی قمی، محمد، اقدام، رحیم، قربانی، حسین، (۱۳۹۵)، حسابداری محیط زیست، مطالعات حسابداری و حسابرسی، دوره ۵، شماره ۱۸، صص ۳۲-۴۷.
- ✓ ملکیان، اسفندیار، سلمانی، رسول، (۱۳۹۲)، حسابداری محیط زیست از منظر اسلام، حسابداری و منافع اجتماعی، دوره ۳، شماره ۴، صص ۱۲۳-۱۳۴.
- ✓ Bartelmus, Peter, (1999). "Green accounting for a sustainable economy: Policy use and analysis of environmental accounts in the Philippines," *Ecological Economics*, Elsevier, vol. 29(1), pages 155-170, April.
- ✓ Chauhan, M. (2005). Concept of environmental accounting and practice in India. *CHARTERED ACCOUNTANT-NEW DELHI*, 54(5), 720.

- ✓ Hussain, M. D., Halim, M. S. B. A., & Bhuiyan, A. B. (2016). Environmental accounting and sustainable development: an empirical review. *International Journal of business and Technopreneurship*, 6(2), 335-350.